

اسناد پارلمانی انگلستان (۶)

(کرمان ۱۹۱۳-۱۹۱۲)

(Diplomatic And Consular Reports)
(Kerman: 1912-1913)*

مترجم: مریم کمالی

دانشجوی دکتری تاریخ

دوره سالانه، شماره ۵۲۶۶؛ ارجاع به گزارش پیشین، شماره ۴۹۸۶
گزارشی از تجارت کنسولگری کرمان در سال ۱۹۱۲-۱۹۱۳ توسط جناب کاپیتان دی. ال. آر. لرمیر، آی. ای. کنسول
محترم کرمان
اطلاعات کلی

موقعیت، محدوده و تقسیمات اداری ایالت کرمان و بلوچستان در گزارش پیشین عنوان شده است. تنها شهر مهم این ایالت، شهر کرمان با جمعیتی بین ۵۰ تا ۸۰ هزار نفر است. با این همه، مراکز واردات و صادرات دیگری نیز از جمله بم در شرق، و سیرجان در غرب وجود دارد. دو مسیر ارتباطی این ایالت با خارج از کشور، از بندرعباس می‌گذرد. بم تا حدودی مازاد محصولات خود را به نماشیر، بلوچستان شمالی و نیز روستاهای اطراف ارسال می‌کند. سیرجان تنها نیاز خود و تا حدودی مناطق همسایه خود در فارس را تأمین می‌کند. تاجران هندی حاضر در کرمان و بندرعباس در ارسال کالا به سیرجان دست دارند. برخی معتقدند که بین سیرجان و شیراز تجارت قابل توجهی وجود دارد؛ در مورد روابط تجاری سیرجان و رفسنجان اطلاع دقیقی وجود ندارد.

باید در نظر داشت که مناطق جنوبی ایالت کرمان برای دریافت کالاهای خارجی، به بندرعباس وابسته هستند، در حالی که احتمالاً بلوچستان تنها اندکی از نیازهای خود را از شهر بم تأمین می‌کند. آماری که به این گزارش پیوست شده، تنها شهر کرمان و بم را پوشش می‌دهد.

تاریخ پذیرش: ۹۲/۳/۲۰

* تاریخ دریافت: ۹۲/۳/۱

I. D. L. R. Lormier. I.A.

سود تجارت خارجی در کرمان

واردات کرمان در دست هندوهاست که عضو شرکت شکارپور و نیز پارسی‌های محلی هستند. صادرات که عمدتاً شامل فرش است، به طور انحصاری در اختیار نمایندگی‌های تجارت‌خانه‌های اروپایی و آمریکایی و نیز تُرک‌های تبریز است. خارج از شهر کرمان به‌جز نمایندگی ایرانی هندوها در سیرجان، هیچ شرکت خارجی وجود ندارد. نمایندگی داخلی شرکت‌های فرش در مراکز بافت قالی از جمله راهوار، جوپار و رفسنجان مشغول به کار هستند.

ایالت کرمان فاقد محصولات کشاورزی و صنایع دستی به‌جز بافت قالی و شال است. طولانی بودن راه‌ها و عدم امنیت در جاده کرمان - بندرعباس مانع هرگونه تلاش جدی برای افزایش صادرات کالاهای متنوع است. کرمان اهمیت تجاری خود را به طور کامل مدیون صنعت فرش است. در حال حاضر پرداختن به کرمان و تولیدات داخلی آن از جمله صمغ، بادام و پسته، به لحاظ تجاری چندان به صرفه نیست.

شرایط مؤثر بر تجارت

شرایط تجارت با شاخص‌ها و مراحل پیشرفت مردمی تعیین می‌شود که درصد تأمین ابزارها و زمینه‌های مورد نیاز خود هستند. این شرایط تا حدود زیادی به موقعیت و وضعیت طبیعی کشور بستگی دارد. می‌توان کرمان را به سه منطقه تقسیم کرد: (۱) مناطق هموار و کم‌ارتفاع ساحل خلیج فارس؛ این منطقه، هوای گرمی دارد و بین خلیج فارس و رشته‌کوه‌های داخلی ایران قرار گرفته است؛ (۲) رشته‌کوه‌ها و (۳) دشت‌های مرتفع که در میان رشته‌کوه‌ها قرار گرفته است. مناطق کم‌ارتفاع برای دامپروری و کشاورزی مناسب است. گندم، جو و خرما به صورت دیمی، عمل می‌آید و در صورت وجود آب کافی، محصولات دیگر از جمله نیشکر، پنبه و انواع میوه‌های گرمسیری مثل موز، انبه، پرتقال نیز کاشته می‌شود؛ گرچه در زمستان علوفه به گله‌های بزرگ گوسفند و بز اختصاص دارد که در بخش‌های بلندتر زندگی می‌کنند. جمعیت، عمدتاً یکجانشین ولی فقیر و پراکنده هستند.

ساکنان منطقه کوهستانی عمدتاً چادرنشینان یا نیمه‌عشایر هستند که از طریق راهزنی، امرار معاش می‌کنند. کوهنشینان نسبت به همسایگان جنوبی خود به لحاظ تمدن، پیشرفت کمتری داشته‌اند. تنها هنر یا صنعت آن‌ها بافتن فرش‌های درجه دو است که به خاطر طرح‌های بدون ظرافت و الیاف نامرغوب، بازار خوبی ندارد. با این همه، این فرش‌ها به‌تازگی در خارج خریدار یافته و به یکی از اقلام تجاری تبدیل شده است.

منطقه کوهستانی با قله‌های ۱۳۰۰۰ پا و گذرگاه‌هایی به بلندی ۸۰۰۰ تا ۹۰۰۰ پا باعث ایجاد مانع بین منطقه کم‌ارتفاع و منطقه سوم شده است که تا جنوب شرقی بم امتداد دارد و در ادامه بدان می‌پردازیم. وضعیت جغرافیایی این منطقه برای بالارفتن دما مساعد است ولی به خاطر کمبود آب، برای کشت دیمی و یا آبیاری مناسب نیست. نیز در بسیاری از نقاط این منطقه، به خاطر زهکشی داخلی و تخییر زیاد آب، خاک به صورت نمکزار درآمده است. آبرسانی به این منطقه، با قنات صورت می‌گیرد که به کمک آن می‌توان گندم، جو، طالبی، هندوانه، زردآلو، هلو، شلیل، آلو، گیلاس، بادام، پسته، عناب و انگور را عمل آورد.

دیگر میوه‌ها معمولاً در اصفهان کاشته می‌شود و اگر در کرمان کاشته شود، فقط مصرف داخلی دارد. بادام، پسته و صمغ صادر می‌شود. در منطقهٔ بم که آب و هوای گرم‌تری دارد، مقدار معتناهی حنا و گل نیل پرورش یافته و به دیگر بخش‌های ایران صادر می‌شود. خاک این منطقه برای کاشت درخت، مناسب نیست و چوب خشک تقریباً وجود ندارد؛ به عنوان مثال، کرمان برای تأمین سوخت خود به دامنه‌ها وابسته است. درخت چنار و گردو در برخی از روستاهای اطراف کرمان کاشته می‌شود. چه بسا در آیندهٔ نه چندان دور، ایالت کرمان برای تأمین هیزم مورد نیاز خود به ایالات دیگر وابسته شود.

با توجه به این شرایط، طبیعی است که صنعت عمدهٔ منطقه، کشاورزی باشد و از نماشیر تا رفسنجان که از جنوب به رشته کوه و از شمال به بیابان منتهی می‌شود، جمعیت زیادی از روستاییان به کار کشاورزی مشغول باشند.

اهمیت تجاری کرمان به مناطق خارج از ایالت بستگی دارد. به خاطر برخی از دلایل نامعلوم طبیعی، منطقهٔ شمالی کرمان مدتی صاحب صنعت نسبتاً وسیعی بوده که همانا صنعت قالی‌بافی است. شهر کرمان ادامهٔ حیات خود را مدیون این صنعت است که همهٔ مردم، بی‌واسطه یا با واسطه بدان وابسته هستند و باعث سرازیر شدن ارز خارجی به کرمان شده است.

سوی این مسئله، قرار گرفتن کرمان در میان منطقهٔ کم‌آب و تقریباً بیابانی، این شهر را همواره در معرض نابودی قرار می‌دهد. کرمان برای رفع نیازهای روزمرهٔ خود، به آبی وابسته است که با فلات از فاصلهٔ ۲۰ مایلی به این منطقه آورده می‌شود.

جدا از شهر کرمان، روستاییان راهوار، چترود و جوپار نیز با صنعت قالی‌بافی امرار معاش می‌کنند. سطح رفاه زندگی قالی‌بافان و کشاورزان این منطقه تقریباً به اندازهٔ عشایر است. آن‌ها تنها می‌توانند نیازهای اولیهٔ خود مثل مواد اولیهٔ غذایی، پوشاک مثل پالتوی پشمی، کلاه و کفش و نیز سوخت را تأمین کنند.

قند، شکر و چای، پارچهٔ نخی که از میان پارچه‌ها بیشترین مصرف را دارد، فلز مورد نیاز برای کارهای کشاورزی و صنعتی، ظروف آشپزخانه و کبریت، همه وارداتی است.

صنعت قالی‌بافی نیز مبتنی بر وارد کردن برخی اجناس خارجی از جمله زاج سفید، رنگ نیلی و قرمز و الیاف نخی است. تنها تعداد معدودی از ساکنین کرمان زندگی بهتر و نیازهای گسترده‌تری دارند. بم، فاصلهٔ زیادی با کرمان دارد ولی به خاطر حضور تعدادی ثروتمند، استاندارد زندگی در آنجا کمی بالاتر از یک روستای بزرگ است.

جمعیت

در بررسی پراکندگی جمعیت کرمان می‌بایست افراد فعال در واردات و تجارت خارجی را نیز مدنظر قرار داد.

جمعیت کرمان عمدتاً از محمدیان (شیعیان و شیوخ) تشکیل شده که به جز اقلیت غیربومی و ثروتمند، مابقی بیشتر قالی‌باف، مغازه‌دار و بازرگان هستند. تعداد کمی صنعتگر از جمله آهنگر، مسگر و نجار نیز در کرمان زندگی می‌کنند. همچنین شماری از تاجران تبریز هستند که تا پیش از گسترش شرکت‌های اروپایی در کرمان، ادارهٔ تجارت قالی را در اختیار داشتند.

گذشته از آن، جامعه پاریسی‌ها با ۱۷۰۰ نفر به کار تجارت مشغول هستند اما در سال‌های اخیر، اهمیت آن‌ها در امور تجاری کاهش یافته است. در کنار همه این‌ها باید به جمعیت کوچک و فقیر یهودیان ایرانی، ارمنی، دفترنویس و نجار اشاره کرد که اصالتاً اهل اصفهان هستند. جمعیت اروپایی ساکن کرمان حدود ۲۰ نفر است که بیشتر آن‌ها وابسته به مراکز غیرتجاری از جمله تلگرافخانه هندواروپایی، جامعه مبلغان مسیحی و کنسولگری انگلستان و روسیه هستند. مراکز فعال در امر بازرگانی عبارت‌اند از:

۲ کارمند بریتانیایی	بانک شاهنشاهی ایران
۱ شهروند فرانسوی و ۲ نفر سوئیسی	دو شرکت فرش اروپایی
۳ نفر ترک	دو شرکت فرش آمریکایی

تعداد افراد ثروتمند ساکن کرمان، انگشت‌شمار است و کمتر می‌توان نشانی از زندگی توأم با رفاه را در این شهر سراغ گرفت.

تسهیلات بانکداری توسط یکی از شعب بانک شاهنشاهی در کرمان تأمین می‌شود. بانک شاهنشاهی در بیشتر شهرهای مهم تجاری ایران شعبه دارد ولی در بندرعباس که بندر کرمان محسوب می‌شود و نیز بم که از مهم‌ترین مراکز تجاری کرمان است، شعبه‌ای ندارد.

تلگراف

کرمان، بم و رفسنجان به‌واسطه قرار گرفتن در مسیر خط تلگراف تهران - اروپا از یک سو و هند از سوی دیگر، دارای تلگرافخانه است. همچنین با بوشهر و شهرهای مهم ایران ارتباط زمینی دارد. اما برای ارسال خبر به بندرعباس می‌بایست از کابل خلیج فارس استفاده کرد که هزینه آن برای هر واژه، بالغ بر ۱ لیره و ۵ شلینگ است.

کرمان بخشی از نظام تلگراف دولتی ایران است ولی این مسئله به لحاظ تجاری اهمیت چندانی ندارد.

شرایط تجاری سال ۱۹۱۳-۱۹۱۲

اوضاع تجاری در این سال چندان مساعد نبود. با توجه به عدم کفایت امیر عظیم‌والی کرمان، نامنی و اغتشاش در جاده‌ها فراوان بوده است. دو نفر از کارگزاران والی با راهزنان همراهی می‌کردند. دسته‌ای از بلوچ‌ها مرتب از افراد مختلف، در نماشیر جمع شده؛ مدام به رودبار و جیرفت شبیخون زده و ضمن همراه کردن سربازان افشار با خود، به قصد راهزنی به شهر کرمان یورش می‌آوردند. سرانجام والی واکنش نشان داد و آن‌ها را سرکوب کرد. ولی با فراخواندن او به مرکز، کشور دچار هرج و مرج و اغتشاش شد. راهزنان بلوچ، بچاقچی و فارس هرروز به کاروان‌ها و یا ساکنان منطقه شبیخون می‌زدند تا جایی که تجارت دچار رکود کامل شد.

اوضاع با آمدن والی جدید یعنی امیر مفخم سامان یافت. او به کمک نیروی بختیاری‌ها که با خود آورده بود، راه‌ها را از وجود راهزنان پاک کرد و تا پیش از پایان ماه نوامبر آرامش را در منطقه استوار ساخت.

عدم امنیت عمومی که در این ایالت و دیگر بخش‌های ایران چندین سال حاکم بود، تأثیر خود را گذاشت و تا پیش از آغاز سال مورد بررسی، تعداد زیادی از تاجران را دچار ورشکستگی کرد. پارسی‌ها که با محمدعلی شاه، شاه سابق ایران برای رسیدن به قدرت همراهی کرده بودند، از این راهزنی‌ها آسیب جدی دیدند. یک شرکت پارسی که بیشتر با سرمایه انگلیسی‌ها و هندی‌ها اداره می‌شود، از پرداخت حقوق کارکنان خود عاجز شد. یکی دو تاجر پارسی دیگر به همین وضع دچار شدند ولی مابقی به‌زحمت، خود را سرپا نگه داشتند.

در اوّل ماه ژانویه یک شرکت تجاری تُرک تبریز، در حالی که مبلغ زیادی بدهی به هندوها داشت، ورشکست شد. این ورشکستگی در کنار راهزنی و ایجاد اغتشاش در امور تجاری، وضعیت خاصی را برای هندوها و تاجران بومی فعال در امر واردات به وجود آورد. چه بسا همین مسئله باعث شود تجارت به دست واردکنندگان خارجی بیفتد.

وضعیت فعلی قانون رسمی و غیررسمی و اصول تجاری و اداری نمی‌تواند راهی برای جلوگیری از ورشکستگی فراهم سازد.

مشکل راهزنی نیز باعث بدتر شدن اوضاع می‌شود. در بیشتر موارد، مقامات دولتی فاقد اراده و نیروی مقاومت در برابر نابسامانی‌ها و جبران مافات هستند. رضایت حتی به شکل محدود در چند سال گذشته به دست نیامده و مدعیات بیش از حد اروپایی‌ها در کرمان، به اوج خود رسیده است.

اوضاع تجارت فرش، از این هم بدتر است. جدا از خطر سرقت فرش در جاده منتهی به بندرعباس، بافندگان فرش همیشه نگران بازار فروش هستند. از این رو باید سرمایه بافندگان توان مقابله با کسری‌های ممکن را داشته باشد. گذشته از آن، مشکلات دیگر از جمله آشوب‌های محلی و یا فتنه‌جویی والیان، باعث توقف این صنعت گردیده است. این مسئله باعث عدم پرداخت حقوق بافندگان و سود سرمایه در زمان توقف کار و نیز پرداخت خسارت به خاطر لغو قرارداد در اروپا و آمریکا می‌شود.

در این اوضاع، معلوم است که شرکت‌های فرش، از نابودی دولت مرکزی در تهران خشنود نباشند. توقف کار در شهر برای یک هفته، به معنای از دست دادن ۱۰۰۰ لیره توسط شرکت‌های انگلیسی و یا تحت حمایت بریتانیاست. گاه، وقفه در صنعت فرش، توسط والیانی ایجاد می‌شود که می‌خواهند مخالفت خود را با دولت یا دیگر رقبا نشان بدهند.

این‌ها تنها بخشی از مشکلاتی است که تجارت خارجی در کرمان، با آن دست و پنجه نرم می‌کند و هیچ قدرت و درایتی بر آن کارگر نیست.

مبادلات

نرخ مبادلات به‌طور متوسط عبارت است از:

یک شلینگ	۵۳ و نیم قران
۱۰۰ روپیه	۳۰۰ قران
حداکثر (مارس ۱۹۱۳)	۳۰۸ قران
حداقل (مارس ۱۹۱۲)	۳۵۵ و نیم قران

در طول سال، بانک شاهنشاهی ایران، مبادلاتی با ارزش ۱۵۴۲۵۰۰ قران داشته است.

هزینه حمل و نقل

هزینه حمل و نقل از بندرعباس به کرمان، نوسان زیادی داشته اما عمدتاً به صورت زیر بوده است:

قران برای هر ۱۰۰ من	۱۹۱۲
۱۱۰	آوریل
۱۵۰	آگوست
۲۲۰	اکتبر
۳۱۰	نوامبر
۳۰۰	دسامبر

قران برای هر ۱۰۰ من	۱۹۱۳
۳۱۰	ژانویه
۲۲۰ تا ۲۱۰	فوریه
۳۵۰	مارس

هزینه‌ها از کرمان تا بندرعباس بعد از اتمام برداشت محصول به صورت زیر است:

قران برای هر ۱۰۰ من	۱۹۱۲
۲۷۰	جولای
۲۲۰	آگوست
۱۸۰	سپتامبر
۲۰۰ تا ۱۸۰	دسامبر

قران برای هر ۱۰۰ من	۱۹۱۳
۱۸۰	فوریه و مارس

هزینه زندگی

قیمت ضروریات زندگی و تولیدات داخلی در آگوست ۱۹۱۲، در جدول ذیل آمده است. تابستان بعد از برداشت محصول، ارزان‌ترین فصل سال به شمار می‌رود. در زمستان و بهار، احتمالاً قیمت‌ها تا ۵۰ درصد افزایش داشته است:

گندم	هر ۱۰۰ من	۱۶۰ قران
جو	۹۱
حصیر	۲۷
یونجه	۶۰
گوشت گوسفند	هر من	۴.۵۰
گوشت مرغ	۲
سیب‌زمینی	۱.۱۰

کره	۱۷
شیر	۲
تخم مرغ	۱۶ تا ۱۸ عدد	۱
هیزم	۱۰۰ من	۲۲
زغال سنگ	۵۰ تا ۵۵

برنامه توسعه اجرایی و تجاری

در حال حاضر، همه مردم گرفتار نوعی آشوب و عدم امنیت هستند. مسئله تأسیس راه آهن سراسری در ایران در آغاز سال ۱۹۱۳م. مطرح شد. زمین‌داران ایرانی احساس می‌کردند اوضاع خوبی در انتظار آنهاست. صاحبان معادن زغال سنگ برای خود ثروتی افسانه‌ای پیش‌بینی می‌کردند. خارجی‌ها رؤیای حمل و نقل امن و سریع تا ساحل را می‌دیدند. ولی متأسفانه هیچ‌یک از این رؤیاها به واقعیت نپیوست. احداث راه آهن برای گسترش تجارت لازم است؛ در این کشور که پُر از بیابان‌های بی‌آب و علف و کوه‌ها و دشت‌هایی است که در آن، مردم به‌طور پراکنده ساکن‌اند و یا به شکل عشایر یا نیمه‌عشایر زندگی می‌کنند، با اجرای یک برنامه منظم می‌توان راه آهن خوبی احداث کرد.

آمار

از آنجایی که کرمان گمرک‌خانه ندارد و اقلام تجاری به صورت رسمی ثبت نمی‌شود، باید به اطلاعات تاجران بسنده کرد که قاعدتاً ناقص و فاقد دقت است. در این شرایط، آماری که به دست می‌آید، در بهترین حالت تنها به نوع و میزان واردات و صادرات کالاهای اصلی اشاره می‌کند. آمار این گزارش تنها مربوط به کرمان و بوم است و از بخش‌های جنوبی ایالت مثل سیرجان، تا حدود زیادی رفسنجان و بلوچستان اطلاعات چندانی به دست نمی‌دهد.

جدول ارقام کرمان محدود به تجارت خارجی و ارقام مربوط به بوم، شامل ۸۷۴۰ لیبره تجارت داخلی است. جدا از تجارت خارجی، میزان مبادلات سه سال گذشته را به صورت زیر می‌توان جمع‌بندی کرد:

۱۹۱۰-۱۹۱۱	۳۰۰۷۹۰ لیبره
۱۹۱۱-۱۹۱۲	۳۲۲۱۶۰
۱۹۱۲-۱۹۱۳	۳۰۰۱۰۰

جدول مبادلات ۴ ساله کرمان و ۳ ساله بوم به صورت زیر است:

کرمان

واردات	۱۹۰۹-۱۹۱۰	۱۹۱۰-۱۹۱۱	۱۹۱۱-۱۹۱۲	۱۹۱۲-۱۹۱۳
از طریق بندرعباس	۹۳۲۲۰	۹۶۸۰	۱۲۱۴۸۰	۷۸۷۷۰
تهران و مشهد	۱۸۷۰۰	۲۳۷۴۰	۲۹۱۶۰	۱۸۶۵۰
در مجموع	۱۱۹۲۰	۱۱۸۴۲۰	۱۵۹۶۴۰	۹۷۴۲۰
صادرات				

عمدتاً از طریق بندرعباس	۲۵۳۲۳۰	۱۷۰۹۰۰	۱۴۸۷۳۰	۱۶۶۰۰۰
در مجموع	۳۶۵۱۵۰	۲۸۹۳۲۰	۲۹۹۳۷۰	۲۶۴۳۲۰

بم

واردات	۱۹۱۰-۱۹۱۱	۱۹۱۱-۱۹۱۲	۱۹۱۲-۱۹۱۳
از طریق بندرعباس	۱۱۴۷۰	۲۲۷۹۰	۳۳۱۹۰
از شمال	۱۷۱۹۰
در مجموع	۱۱۴۷۰	۲۲۷۹۰	۳۴۹۸۰
صادرات			
از بندرعباس	۸۰۰
به دیگر نقاط ایران	۱۲۰۲۰	۱۱۵۵۰	۸۷۴۰
در مجموع	۲۳۴۹۰	۳۴۳۴۰	۴۴۵۲۰

نتایج نشان می‌دهد که در سال ۱۹۱۳-۱۹۱۲ کاهش چشمگیری در مبادلات تجاری ایجاد شده است؛ به‌طور دقیق‌تر:

- (الف) کاهش چشمگیر در واردات کرمان؛
- (ب) کاهش صادرات کرمان در سه سال اخیر؛
- (ج) افزایش نسبی در واردات بم؛
- (د) کاهش قابل توجه در صادرات بم.

ملاحظات زیر به صورت جدول در پیوست آمده است:

تجارت کرمان

۱. واردات به کرمان از طریق بندرعباس

عنوان «واردات به کرمان از هند و بریتانیا» که در گزارش قبلی به کار برده شده، تغییر یافته تا بهتر با واقعیات منطبق باشد. میزان زیادی از واردات، تولیدات هند و بریتانیا نیست. در اسامی نیز تغییرات کوچکی صورت گرفته که در جای خود به آن اشاره خواهیم کرد. کاهش ۴۵ درصدی در مبادلات ۱۹۱۱-۱۹۱۲ به‌خاطر اوضاع آشفته کشور، مشکلات پولی و کالاهای باقی‌مانده از سال پیش بود. زاج سفید: برای شستن پشم در قالی‌بافی به کار می‌رود. برنج (نه برنز که در گزارش قبلی آمده) برای ساختن سماور، کاسه و غیره به کار می‌رود. قند: از چغندر گرفته می‌شود.

قرمزدانه: برای رنگ کردن پشم قالی استفاده می‌شود. قرمزدانه درجه یک، از روسیه وارد می‌شود.

قطعات آهن

رنگ نیلی: درجه یک آن تنها توسط بافندگان حرفه‌ای استفاده می‌شود که قیمت آن ۶۰ درصد افزایش داشته است.

کبریت: کبریت سوئدی، اتریشی، مجاری و ژاپنی در بازار موجود است.

داروهای اروپایی

اگر میزان هر دارو مشخص و همراه با دستورالعمل فارسی باشد، می‌تواند به راحتی بازار فروش پیدا کند. فروش داروهایی که برچسب آن‌ها برای خریداران قابل فهم نباشد، دردسرساز است. نخ: عمدتاً برای تار و پود قالی استفاده می‌شود.

۲. واردات به کرمان از روسیه، از راه تهران و مشهد

کاهش ۳۶ درصدی در ۱۹۱۳-۱۹۱۲

نفت چراغ: در اوقات خاصی از سال، از مشهد وارد می‌شود. نفت روسی، در حال حاضر رقیبی ندارد و با وجود کیفیت کم با قیمت بالای ۲ تا ۴ لیره برای هر پوند به فروش می‌رسد. صادرات: قیمت‌ها تقریبی است و هزینه بسته‌بندی و کرایه و بیمه را لحاظ نکرده است.

۳. صادرات از کرمان به اروپا و آمریکا از طریق بندرعباس و شمال

عنوان آمده در گزارش قبلی «صادرات به کرمان از هند و بریتانیا» تغییر یافته تا با واقعیت منطبق باشد. افزایش ۱۲ درصدی در سال ۱۹۱۲-۱۹۱۱ تنها در صادرات قالی و پسته صورت گرفته و در مورد بقیه اقلام با کاهش مواجه شده است.

تنها کالاهای مهم صادراتی، فرش است. تلاش شرکت‌های اروپایی در به انحصار درآوردن تجارت پسته و صمغ، در عمل با مشکل مواجه شد.

نمی‌توان آمار دقیقی از میزان صادرات فرش به دست داد ولی امیدواریم اقلام آمده در گزارش، خیلی دور از واقعیت نباشد. در سال گذشته اقلام، صادرات فرش به شمال را نیز در نظر می‌گرفت. فرش‌ها عمدتاً به نیویورک و عثمانی صادر می‌شود. شال (که صنعت آن رو به افول است) به عثمانی صادر می‌گردد. در مورد ظرفیت رشد تجارت فرش، اختلاف نظر وجود دارد. افزایش تعداد داروهای خالی و نخ مورد نیاز قالی‌بافان، کار دشواری نیست اما تعداد بافندگان ماهر و طراحان نقش قالی خیلی زیاد نیست. قالی‌های ایرانی در آمریکا بازار پُررونقی دارد و تقریباً همیشه بخشی از اشیاء تزئینی خانه ثروتمندان را تشکیل می‌دهد.

جدول صادرات کرمان به بخش‌های مختلف ایران در دست نیست. از آن جا که کرمان به جز صنعت فرش تولید دیگری ندارد، جدول‌ها تنها شامل واردات کالاهای مختلف از طریق بم به کرمان می‌باشد. کرمان ظرفیت قابل توجهی برای صادرات گندم به کرمان دارد ولی مقامات کرمان مانع از انجام این مبادلات می‌شوند.

تجارت بم

۴. کالاهای متنوعی از طریق بندرعباس وارد بم می‌شود.

عنوان کمی تغییر یافت تا با واقعیت منطبق باشد. لیست کالاهای بسیار زیاد شده و به ۴۵ درصد در ۱۹۱۲-۱۹۱۱ افزایش داشته است.

مس: قیمت آمده در گزارش قبلی (۱۹۱۱-۱۹۱۲) خیلی کمتر از ارزش واقعی بود ولی آمار دقیقی در دست نیست.

نفت چراغ: باید در نظر داشت که در واردات نفت از جنوب احتمالاً نفت آمریکایی دچار وقفه شده است. چکمه و کفش: بعید است که واردات خیلی زیاد باشد. مردم عادی، کفش و چکمه خارجی استفاده نمی کنند.

۵. کالاهای عمدتاً روسی وارد شده به بم از شمال

(این جدول برای اولین بار آمده است.)

نفت چراغ: نفت روسی با کیفیت پایین وارد می شود.

صادرات

بم منطقه‌ای قابل توجه در تولید محصولات کشاورزی است و تولیدات بلوچستان را نیز وارد می کند.

۶. کالاهای صادر شده از بم از راه بندرعباس

این جدول نیز برای اولین بار تهیه شده است و نمی توان مدعی شد که تجارت بم را به طور کامل منعکس می کند.

۷. کالاهای صادراتی از بم عمدتاً به دیگر بخش‌های ایران، کاهش ۲۵ درصدی ۱۹۱۱-۱۹۱۲ در همه اقلام به جز گندم، جو و حنا داشت.

فهرست برخی از کالاهای خاص نیز در این جدول آمده است:

آگهی‌ها و یافته‌های تجاری: لازم است در مورد آگهی‌ها و یافته‌های تجاری به نکته‌ای اشاره کنیم. کنسولگری کرمان روزانه تعداد زیادی آگهی و یافته‌های تجاری دریافت می کند.

لازم است بگویم که تهیه آگهی و تکثیر آن، هزینه زیادی برای تبلیغ کنندگان ایجاد می کند و جناب کنسول مجبور می شوند برای پاسخ به این آگهی‌ها و سؤالات مطرح، وقت زیادی صرف کنند. آگهی‌های مربوط به ماشین‌های موتوردار، موتور گاز، موتور بخار در کرمان بی نتیجه است و احتمالاً در مناطق مرکزی ایران نیز بی فایده باشد.

جدول ۱. واردات به کرمان از طریق بندرعباس در سال ۱۹۱۱-۱۹۱۲ و ۱۹۱۲-۱۹۱۳

کالا	۱۹۱۱-۱۹۱۲	بهای		۱۹۱۱-۱۹۱۲	کالا
		تقریبی	میزان		
زاج سفید	پوند	۴۸۷۵۰	۸۰۰	۴۲۰۰۰	۷۰۰
ورقه‌های فلز برنج	...	۱۲۹۵۰	۶۵۰	۳۵۰۰	۲۰۰
چکمه‌ها و کفش‌ها. انگلستان و کانپور	دوجین
انگلیسی	...	۱۰۰	۱۰۰۰	۴۵	۴۷۰
کانپور	...	۴۵	۲۷۰

۱۰۵۰	۱۵۰۰	۱۲۰۰	۱۵۰۰	...	شمع بلژیکی
۱۹۵۰	۳۰۰۰	۱۵۰۰	۲۰۰۰	...	برمه
۲۶۹۵۰	۱۰۷۸۰۰۰	۲۸۰۰۰	۱۶۸۰۰۰۰	پوند	قند
۱۲۰۰	۷۲۰۰۰	۱۰۵۰	۸۴۰۰۰	...	شکر
				جعبه	چای
۵۰۰۰	۱۰۰۰	۱۳۵۰۰	۲۵۰۰	...	چای سیاه جاوه (لمسا)
۱۴۰۰	۲۰۰	۳۲۰۰	۸۰۰	...	چای سیلون
۱۷۰	۳۶۰۰	۹۵۰	۲۵۲۰۰	پوند	لفل
۲۶۰	۷۰۰۰	۴۷۰	۱۲۶۰۰	...	زنجبیل
۱۲۰۰۰	۴۰۰۰	۱۳۵۰۰	۴۵۰۰	قطعه	کالاهای تزئینی
۱۰۵۰	۲۱۰۰۰	۱۴۰۰	۳۳۶۰۰	پوند	رنگ درچین
۸۷۰	۷۰۰۰	۸۷۰	۷۰۰۰	...	رنگ قرمز
				...	آهن
۵۰	۳۰۰۰	۱۸۷۰	۱۵۰۰۰۰	...	قطعه آهن
۵۸۰	۳۵۰۰۰	ورقه آهن
۸۰	۴۰۰۰	۵۰۰	۳۰۰۰۰	...	استیل
۱۱۷۰	۱۷۵۰۰	۲۱۰۰	۴۲۰۰۰	...	ورقه مس
...	...	۴۰۰۰	۴۰۰۰۰	...	قوطی و حلبی
۵۲۰	۳۵۰۰	قوطی فلزی
۲۵۰	۲۵۲۰	۲۳۴۰	۱۵۶۰۰	...	رنگ نیلی مولتان
۲۶۶۰	۶۶۴۰	۱۷۰۰	۶۲۰۰	...	رنگ نیلی کلکته و مدرس
۴۴۷۰	۵۵۰۰	۱۷۰۰		قواره	چلوار سفید نشده ۱۵۲۰۰
۴۸۰	۱۲۰۰	۶۰۰۰	۲۰۰۰۰	...	پارچه حریر
۳۷۰	۱۲۵۰	۹۰۰	۳۰۰۰	...	چیت موصلی
۴۳۵۰	۱۵۰۰	۶۵۰۰	۲۵۰۰	جعبه	کبریت
۱۰۰	۱۴۰۰	۱۳۸۰	۲۷۶۰۰	پوند	قهوه
۴۰	۱۰۵۰	۱۸۰	۳۵۰۰	...	گل میخک
۱۷۵۰	۲۵۰۰	۲۴۰۰	۳۰۰۰	قواره	پارچه چیت
...	...	۱۶۰	۴۲۰۰	پوند	آمونیاک

۱۱۰	۳۰۰۰	۶۰	۱۵۰۰	قالب	صابون
۵۰	۱۵۰۰	۱۳۰	۳۲۰۰	پوند	روغن نعنای
۴۰۰	۱۲۰۰۰	۶۰	۲۸۰۰	...	لیمو خشک
۱۲۰۰	...	۳۰۰۰	روغن کرچک
...	...	۸۰۰	ادویه
۵۰	...	۵۰۰	دارو
...	...	۱۰۰	داروی اروپایی
۷۰	۲۲	۱۸۰	۶۰	شیشه	اسید نمک
۲۵۰۰	...	۲۰۰۰	...	عدد	ظروف سفال، بلور و چینی
۵۰	...	۱۰۰	وسایل ورزشی ...
۴۲۰۰	...	۴۰۰۰	۸۰۰۰	کلاف	نخ
۷۸۷۷۰	...	۱۳۱۴۸۰	...		در مجموع

جدول ۲. واردات به کرمان از روسیه از راه تهران و مشهد در سال ۱۹۱۲-۱۹۱۳ و ۱۹۱۱-۱۹۱۲

۱۹۱۲-۱۹۱۳		۱۹۱۱-۱۹۱۲		کالا
میزان	بها	میزان	بها	
۹۰۰	₪	۱۵۰۰	₪	عدد ظرفهای بلور، سفال
۶۲۵۰	۲۵۰۰	۱۰۵۰۰	۱۰۰۰۰	بشکه نفت چراغ
۹۰۰۰	۳۰۰۰	۱۵۰۰۰	۵۰۰۰	قطعه انواع کالاهای نفیس
۱۸۰۰	₪	۱۰۰۰	₪	...
۲۰۰	۶۶۷	۱۶۰	۵۵۰	هزارتایی سیگار برگ
۹۰۰	₪	۱۵۰۰	₪	عدد چکمه و کالاهای چرمی
۱۸۶۵۰	₪	۲۹۱۶۰	₪	در مجموع

جدول ۳. صادرات از کرمان عمدتاً به اروپا و آمریکا از راه بندرعباس در سال ۱۹۱۲-۱۹۱۳ و ۱۹۱۱-۱۹۱۲

۱۹۱۲-۱۹۱۳		۱۹۱۱-۱۹۱۲		کالا
میزان	بها	میزان	بها	
۲۰	۳۵۰۰	۶۲۰	۱۵۰۰۰۰	پوند بادام
۲۲۷۰	۱۸۲۰۰۰	۱۶۷۰	۲۰۰۰۰	...
۵۱۰	۲۴۰۰۰	۵۰۰۰	۵۰۰۰۰۰	...
...	...	۹۰	۸۵۰	عدد پوست بز و

گوسفند، شال و فرش				
از بندرعباس	...	۱۴۰۰۰۰	...	۱۳۷۰۰۰
از شمال	۲۷۰۰۰
زیره	بسته	۸۵۰
زعفران	...	۵۰۰	...	۱۰۰
در مجموع		۱۴۸۷۳۰	...	۱۶۶۹۰۰

جدول ۴. واردات به بم، کالاهای متنوع خارجی از راه بندرعباس در سال ۱۹۱۱-۱۹۱۲ و ۱۹۱۲-۱۹۱۳

کالا		۱۹۱۰-۱۹۱۱		۱۹۱۱-۱۹۱۲	
		میزان	بها	میزان	بها
کله قند	من	۵۱۰۰۰	۶۳۷۰	۱۰۰۰۰۰	۱۶۰۰۰
شکر	...	۱۵۰۰۰	۱۵۰۰
پارچه چلوار	قواره				
مرغوب	...	۱۲۵۰	۸۸۰	۳۰۰۰	۳۰۰۰
نامرغوب
متقال	...	۵۰۰	۲۰۰	۲۰۰۰	۱۰۸۰
انواع پارچه‌های نامرغوب	...	۹۰۰۰	۳۶۰۰	۱۰۰۰۰	۶۰۰۰
دیگر کالاهای تزئینی	...	۳۰۰۰	۱۲۰۰
چیت	قواره	۱۰۰۰۰	۲۰۰
چیت موصلی	۱۲۰۰	۴۸۰
پارچه کشمیر	...	۴۰۰۰	۴۰۰۰	۱۰۰۰	۱۰۰
شمع	جعبه	۴۰۰	۲۴۰	۸۰۰	۲۴۰
فلغل	من	۸۰۰	۳۲۰	۵۰۰	۲۰۰
زردچوبه	...	۱۲۰۰	۲۴۰	۲۵۰	۶۰
آهن	...	۵۰۰۰	۵۰۰	۱۲۰۰	۱۲۰
استیل	...	۱۲۰۰	۱۵۰	۲۵۰	۳۰
مس	...	۳۰۰۰	۱۵۰	۱۰۰	۶۰
چای	جعبه
درجه ۱	۱۰۰۰	۱۰۰۰	۱۴۰۰

۹۰	۱۰۰			...	درجه ۲
۶۰	۱۰۰			...	چای کلکته
۴۰	۱۰۰	قهوه
...	...	۹۴۰	کبریت
۱۰۰	۱۰۰	۱۵۰۰	حلبی
۲۰۰۰	سخت‌افزار
۲۰۰	کاغذ
۵۰۰	۱۰۰۰		نفت چراغ
۸۰	۲۰۰۰		زنجبیل
۵۰۰	۱۰۰۰	جفت	چکمه و کفش
۸۰	۴۰۰۰	جوراب
۱۰۰	۵۰	عدد	ساعت
۱۲۰	۲۰۰	زر	پارچه کشمیر
۱۰۰	قیطان
۱۰۰	پنبه‌ای
۱۵۰	عدد	کالاهای ارزان‌تر از ۵۰ لیره
۳۳۱۹۰	...	۲۲۷۹۰	...		در مجموع

جدول ۵. واردات کالاهای عمدتاً روسی به بم از راه شمال در سال ۱۹۱۳-۱۹۱۲

بهای تقریبی		میزان		کالا	
۶۰	۱۰۰	جعبه	...	شمع	...
۳۰	۵۰۰	کوچک و رنگی	...
۸۰۰	۱۰۰۰۰	من	...	نفت چراغ	...
۴۰۰	۲۰۰	زر	...	پارچه کشمیر	...
۲۰۰	۲۰۰۰	پارچه نخی	...
۱۰۰	۵۰۰۰	پارچه چیت	...
۲۰۰	۱۰۰۰	پارچه ماهوت	...
۱۷۹۰	...			در مجموع	...

جدول ۶. صادرات از بم از راه بندرعباس در طی سال ۱۹۱۲-۱۹۱۳

		کالا	
بهای تقریبی	میزان	من	صمغ
۴۰۰	۲۰۰۰		
۴۰۰	۴۰۰۰	..	زیره
۸۰۰	...		در مجموع

جدول ۷. صادرات از بم، عمدتاً به دیگر بخش‌های ایران در سال ۱۹۱۱-۱۹۱۲ و ۱۹۱۲-۱۹۱۳

۱۹۱۲-۱۹۱۳		۱۹۱۱-۱۹۱۲		کالا
بها	میزان	بها	میزان	
۳۰۰۰	۶۰۰۰۰	۲۳۳۰	۴۰۰۰۰	حنا
۵۰	۱۵۰۰	۲۰۰	۸۰۰۰	وسمه
۱۰۰۰-۲۸۰	۵۰۰۰-۲۰۰۰	۴۵۰۰	۳۰۰۰۰	پشم و کرک
...	...	۲۴۰	۱۲۰۰	زیره
۱۹۲۰	۸۰۰۰۰	۸۵۰	۵۰۰۰۰	گندم
۸۰۰	۴۰۰۰۰	۲۰۰	۲۰۰۰۰	جو
۳۰	۸۰۰	۳۰۰	۳۰۰۰	کرچک
۲۰	۵۰۰	کنجد
۲۰	۳۰۰۰	۳۳۰	۵۰۰۰	کرک
...	...	۵۰۰	...	قهوه
...	...	۴۰۰	...	چای
...	...	۱۰۰	...	کبریت
...	...	۱۰۰	...	ادویه‌جات
...	...	۱۵۰۰	...	کالاهای تزئینی
۱۲۰۰	۵۰۰۰	کره
۲۵۰	۵۰۰۰	یونجه
۷۰	۲۵۰۰	نخود و لوبیا
۸۷۴۰	...	۱۱۵۵۰	...	در مجموع

No. 5266 Annual Series.

DIPLOMATIC AND CONSULAR REPORTS.

PERSIA.

REPORT FOR THE YEAR 1912-13

ON THE

TRADE OF THE CONSULAR DISTRICT OF KERMAN.

EDITED AT THE FOREIGN OFFICE AND THE BOARD OF TRADE.

REFERENCE TO PREVIOUS REPORT, Annual Series No. 4966.

*Presented to both Houses of Parliament by Command of His Majesty,
APRIL, 1914.*

LONDON:

PRINTED UNDER THE AUTHORITY OF HIS MAJESTY'S STATIONERY OFFICE
By HAINSLON AND SONS, 45-47, ST. MARTIN'S LANE, W.O.,
PRINTERS IN ORDINARY TO HIS MAJESTY.

To be purchased, either directly or through any Bookseller, from
WYMAN AND SONS, LTD., 29, BARRACK BUILDINGS, FETTER LANE, E.O., and
28, ADELPHI STREET, S.W., and 64, ST. MARY STREET, CARDIFF; or
H.M. STATIONERY OFFICE (SCOTISH BRANCH), 23, FORTH STREET, EDINBURGH; or
E. PONSONBY, LTD., 116, GRAFTON STREET, DUBLIN;
or from the Agencies in the British Colonies and Dependencies,
the United States of America, the Continent of Europe and Abroad of
T. FISHER UNWIN, LONDON, W.O.

1914.

[Gd. 7048—83.]

Price Three Halfpence.